

Bescherming van trekvogels of van de jacht?

Reinier Akkermans

Het symposium over trekvogels op 8 en 9 maart 1984 te Noordwijkerhout was georganiseerd door de internationale jagersorganisatie, Conseil International de la Chasse et de la Conservation du Gibier (CIC).

De tachtig deelnemers waren afkomstig uit achttien landen en op vier of vijf na allen jagers. Het CIC is van oorsprong een Franse organisatie (de helft van de deelnemers waren Fransen) met afdelingen in meer dan veertig landen. Bovendien is het een zeer exclusieve club. Onder de deelnemers bevonden zich vele miljonairs, zoals Europa's grootste wapenhandelaar de Italiaan G. Bana. Juist dit gezelschap maakte het symposium tot een interessante vertoning, want niet het onderwerp (trekvogels), maar hetgeen de heren hier zoal over dachten was opzienbarend.

Watervogels + Houtduif + Houtsnip = trekvogels

Op dit symposium bleek het begrip trekvogels beperkt te zijn tot waterwild (speciaal Wilde Eend en Smient), Houtduif en Houtsnip. Andere soorten trekvogels, zoals lijsters, leeuweriken of zangvogels kwamen nauwelijks aan bod. Het draaide kennelijk slechts om de bejaagbare vogels. Hoewel op leeuweriken en lijsters juist in Frankrijk en Italië veel gejaagd wordt. Hoe aantrekkelijker een soort als jachtwild is, des te meer interesse werd ervoor getoond. De onderwerpen, die in de voordrachten naar voren kwamen, spitsten zich op twee thema's toe:

- habitat-bescherming en verbetering om tot zoveel mogelijk vogels te komen
- het verkrijgen van optimale gegevens over voorkomende trekvogels.

Het beschermen en creëren van geschikte biotopen

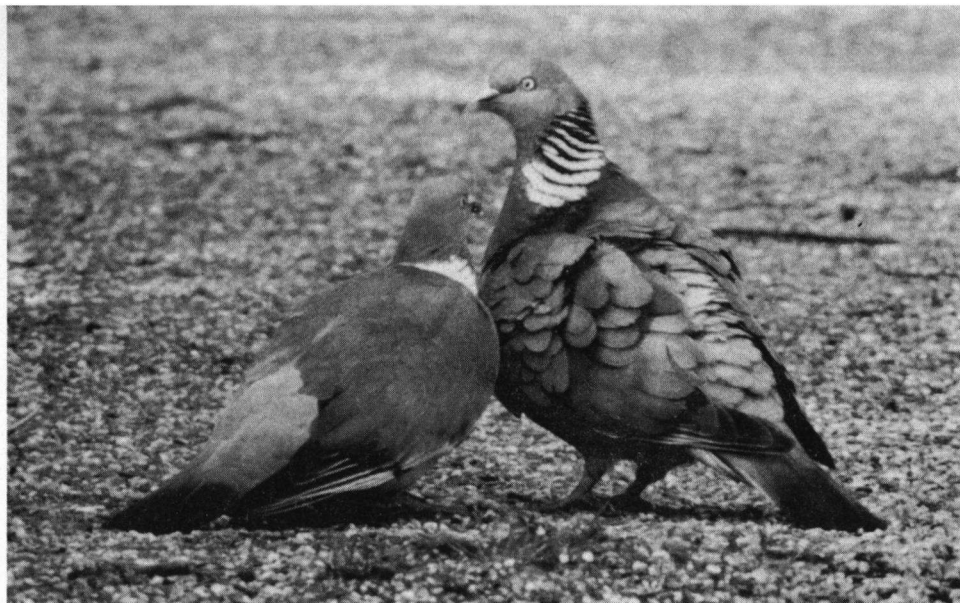
Het beschermen van trekvogels, zowel in het broedgebied, onderweg als in het overwinteringsgebied heeft grote prioriteiten bij de jagers. Speciale aandacht ging uit naar onderwerpen als de Houtsnip in dennenbossen, de Smient langs de Atlantische kust in Frankrijk

of de Wilde Eend in zandwiningen in Zuid-Engeland. Van deze soorten werd gekeken naar de mogelijkheid door beheerstechnische maatregelen (dekking, voedselvoorraad, nestgelegenheid) het broedbestand te verhogen of door bepaalde gebieden aantrekkelijker te maken voor pleisteren en overwinteren, waardoor die terreinen meer exemplaren kun-

De jacht op Smienten langs de Frans-atlantische kust werd niet afgekeurd, terwijl dit toch gezien werd als een oorzaak van het afnemen van de overwinterende aantallen Smienten aan deze kust.

Foto: Henk Harmsen.

Speciale aandacht ging ook uit naar de Houtduif.

Foto: Henk Harmsen.

nen herbergen. Ook tussenstations in Marokko, Algerije en Tunesië evenals de verdroging in de Sahel passeerden de revue.

Behalve op de mogelijkheden tot vergroting van populaties werd ook ingegaan op de jacht. Telkens werd besproken of de jacht niet verbeterd (lees: aantrekkelijker gemaakt) kon worden.

Immers hoe meer dieren rondvliegen destemee meer kunnen er geschoten worden. Dit directe eigenbelang bij het beheer van trekvogels stond voorop. Zo werd zelfs de suggestie gedaan in Scandinavië de jacht op waterwild te vervroegen, omdat het dan voor de Scandinavische jagers aantrekkelijker zou zijn meer aan biotoop verzorging te doen en de overige jagers in Europa daardoor meer wild voor de loop zouden krijgen. Dit staaltje hebzucht typeerde de mentaliteit van de meeste deelnemers. Er waren ook kritischer geluiden te horen. Zoals het voorstel van de Belg graaf L. Lippens, die nu ook niet direct voor progressief doorgaat. Hij stelde voor in Europa de jacht op watervogels, uitgezonderd de Wilde Eend, niet vóór 15 augustus te openen. Een gematigde suggestie als deze werd met name van Franse zijde weggehoond. Dit was voor de Franse jager onbegrijpelijk. Zijn jachtplezier zou verminderen, waardoor hij minder aandacht aan zijn veld zou besteden en dat was weer slecht voor de vogels.

Een ander punt van kritiek betrof de jacht op watervogels in kleine reservaten. Volgens de spreker vormde deze een dodelijke val voor de pleisterende vogels. In sommige gevallen werd meer dan 50 % geschoten. Het jachtvrij maken van dit soort putten is een grote verbetering. Helaas werd hier niet op ingegaan. Zo

werd ook de jacht op Smienten langs de Frans-Atlantische kust niet afgekeurd, terwijl dit toch gezien werd als een oorzaak van het afnemen van de overwinterende aantallen Smienten aan deze kust.

Kapitaal waarvan je kunt oogsten

Trekvogels worden door de jagers niet gezien als eigendom van een bepaald land (het land waar ze broeden), maar als gemeenschappelijk eigendom van alle landen waar ze komen. In elk land mag de jager zich een deel van de populatie toeëigenen (tolheffen). Hiermee komt het tweede grote probleem van het symposium in zicht. Hoe bepaalt men wie wat en hoeveel mag schieten en hoe weet je dat niet stiekum meer geschoten wordt.

De verzamelde jagers zagen de trekvogels als een kapitaal waarvan geoogst mag worden. Wanneer de jagers in de toekomst ook plezierig willen kunnen jagen, dan is het zaak het kapitaal in takt te laten en slechts het surplus af te schieten. Het duidelijkst bleek dit uit de voordracht van H. Kalchreuter. Hij liet statistisch zien hoever met afschot gegaan kan worden, voordat de broedpopulatie (het kapitaal) vermindert en de aanwas daalt. Volgens Kalchreuter treedt de jacht slechts in de plaats van de natuurlijke sterfte en is daarmee aanvaardbaar. Het is de verantwoordelijkheid van de jager deze grens niet te overschrijden. Wanneer de jager onder deze grens blijft is alles goed en sterft de betreffende soort niet uit door de jacht. Over het belang van dit surplus voor het functioneren van het ecosysteem werd niet gerept. De plaats, die biomassa (zoals dode vogels) in de kringloop inneemt werd niet eens genoemd. Denk al-

leen al aan aaseters, broedsubstraat voor insecten of plaatselijke verrijking van het milieu. Ook de invloed van natuurlijke selectie (de best aangepaste overleeft) of het belang van genetische variatie, waaraan een soort zijn aanpassingsvermogen ontleend, bleven geheel buiten de discussie. Wat telde was een zo goed mogelijk habitat met een zo hoog mogelijke productie aan jachtwild om daarvan zonder kapitaalsaantasting het maximaal mogelijke aantal dieren te kunnen afschieten. Hier kwam de aap uit de mouw.

Het ideaal, een eigen tellersorganisatie

Om te weten of niet teveel of (ook erg) te weinig vogels geschoten worden, zijn goede gegevens noodzakelijk omtrent de populatiegrootte op verschillende momenten van het jaar. Afschotgrootte bepaling wordt dan slechts een kwestie van optellen en aftrekken. Deze gegevens zijn alleen te verkrijgen door de vogels te tellen. Jaarlijks worden in heel Europa door het International Waterfowl Research Bureau (IWRB) in enkele dagen tijd met behulp van duizenden vrijwilligers de watervogels geteld. Het betreft alleen de watervogels, niet Houtduif, Houtsnip of lijsters. Bovendien verzameld het IWRB geen directe afschotgegevens en wordt niet op voor de jacht meest profijtelijke tijden geteld. Het CIC heeft veel kritiek op het IWRB, omdat deze organisatie niet beschikt over de cijfers, die de jagers graag willen zien om een 'verantwoord' afschot te kunnen plegen. Echte

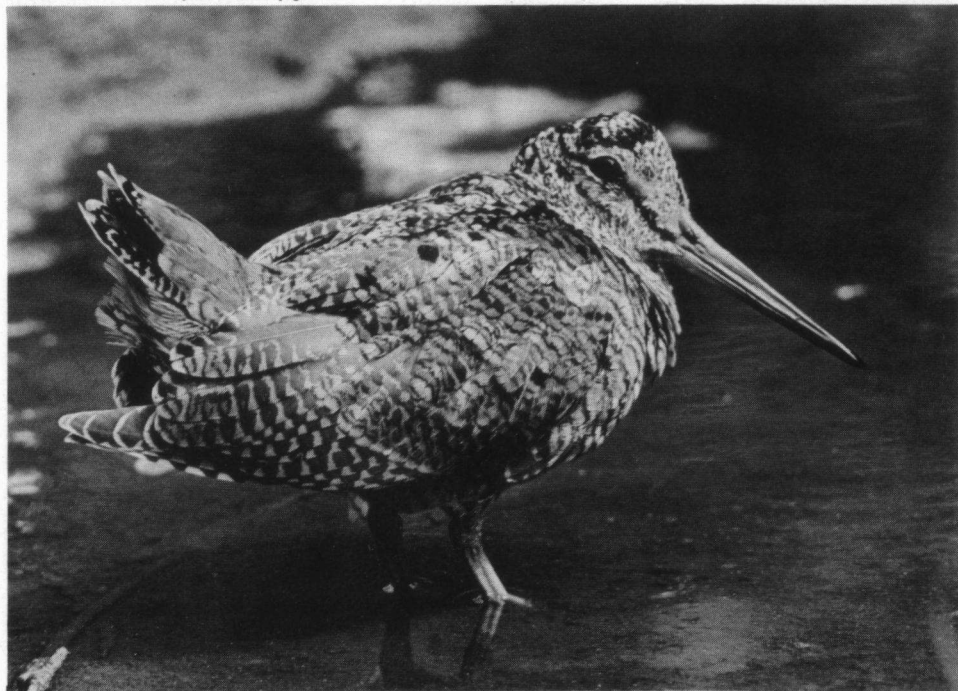
jachtstatistieken, die precies aangeven hoeveel exemplaren per soort geschoten zijn, bestaan alleen in Denemarken. In Denemarken moet elke jager bijhouden wat hij schiet en bij de aanvraag voor de akte van het nieuwe seizoen inleveren. In de overige Europese landen zijn afschotstatistieken, voorzover ze al bestaan, fragmentarisch en weinig gestandariseerd. Het bestuur van het CIC trekvogelcomité heeft daarom aan de deelnemers van het symposium het voorstel gedaan een eigen tellersorganisatie op te zetten en deze de gegevens te laten verwerken, die door jagers en vrijwilligers verstrekt worden. Op het symposium wilde men tot de oprichting van een werkgroep komen, die de plannen nader moest uitwerken en financiële bronnen aanboren.

Een reddende engel

Vanzelfsprekend waren de aanwezige IWRB afgevaardigden fel tegen dit plan. Ook vanuit de jachtwereld, met name Scandinaviërs, rees heftig verzet. Het leek er zelfs op, dat het bestuursvoorstel de mist inging. Gelukkig voor het bestuur van het CIC was de Nederlander J.A. van der Ven (bestuurslid Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, inspecteur natuurbehoud Staatsbosbeheer en lid Nederlandse delegatie CIC) in de zaal, die een compromisvoorstel lanceerde. Deze veeldoener, die bij de voorbereiding van het symposium hand- en spandiensten verleend heeft, kwam op het idee de werkgroep slechts voor een jaar in te stellen en deze de

De aandacht was ook op de Houtsnip gericht.

Foto: Hans Schouten GDT.

wensen van het CIC en de gebreken bij het IWRB te laten inventariseren.

Vervolgens kon men met IWRB gaan overleggen en de wensen laten inwilligen of zoniet, nog altijd zelf een organisatie opzetten. Uiteindelijk is men accoord gegaan met de instelling van twee werkgroepen (voor Afrika respectievelijk Europa), die de mogelijkheden moeten gaan bestuderen. Dit dank zij een Nederlandse 'vogelbeschermers'!

Bescherming jacht of bescherming trekvogels?

Wat het doel van het CIC is, is nu reeds duidelijk. In Canada en de Verenigde Staten van Amerika fungeert een jachtsysteem, dat het best kan worden aangeduid met de veelzeggende naam 'wildlife management'. Dit is een exploitatiesysteem van de natuur ten behoeve van de jacht, waarbij jaarlijks het broedvogelbestand en de aanwas worden bepaald. Aan de hand van deze cijfers worden afschotquota over de jagers verdeeld. Een dergelijk statistisch systeem wordt ook als ideaal voor de vogels van de westelijke palearctisch gebied gezien. Hoewel een deel van de aanwezigen dit, als te strak, afwees. Zij vonden het niet genoeg rekening houden met de jachttradities en bevreemding van het genot van de individuele jager. Bovendien zouden de verzamelde gegevens ook tegen de jacht gebruikt kunnen worden.

Duidelijk heerst onder de deelnemers de

■ R.W. Akkermans, Klaverstraat 21, 3572 VB Utrecht.

Verantwoordelijkheid voor trekvogels ook bij particuliere organisaties

'De verantwoordelijkheden voor het veilig voortbestaan van trekvogels berusten niet alleen bij overheden. Daar mag geen misverstand over bestaan. Ook particulieren en particuliere organisaties dragen deze'.

Dit onder meer zei drs. J.B. Pieters, plaatsvervangend directeur-generaal Landelijke Gebieden en Kwaliteitszorg van het ministerie van landbouw en visserij op 8 maart 1984 te Noordwijkerhout bij zijn openingsspeech van het Trekvogelsymposium van de Internationale Raad voor Jacht en Wildbeheer (CIC)

'Particulieren en particuliere organisaties kunnen hun bijdrage leveren aan het ontzien van soorten op hun trektocht door zelfbeperking van jagers of door het tijdelijk sluiten van de jacht, dan wel door extra bescherming te bieden aan de rust- en foerageergebieden', aldus drs. Pieters.

Trekvogels migreren over vaak aanzienlijke afstanden. Hoewel Nederland voor veel vogels het einddoel is van de jaarlijkse trek, spelen alle landen die in de trekroutes liggen, een rol. Ze herbergen de broed- en ruigebie-

angst, dat de anti-jacht beweging in de toekomst de overhand zal krijgen. Ze constateerden, dat natuurbeschermers vaak van de jacht afwillen. Ze vroegen of ze mee moesten gaan met het beschermen of daar tegen in de belangen van de jacht verdedigen. In hun visie moeten de jagers de toekomst in eigen hand nemen en zelf voor de bescherming van de trekvogels zorgdragen. Bij mij rees echter de vraag: handelt dit symposium over de bescherming van de trekvogels of dient het de bescherming van de positie van de jacht?

De onafhankelijkheid van het IWRB

De vogelaar, die jaarlijks met veel plezier vrijwillig aan de IWRB-watervogeltelling meewerkt, zal op zijn hoede moeten zijn. Allereerst is er de dreiging, dat het IWRB door het machtiger, invloedrijker en bovenal financieel krachtiger CIC overschaduwd wordt. Vervolgens bestaat de mogelijkheid, dat de door natuurliefhebbers verzamelde gegevens gebruikt gaan worden ter vaststelling van afschotquota.

Dit soort gebruik van de verzamelde gegevens is niet de intentie van menig teller. Voor de wetenschap en een verantwoord faunabeheer zijn betrouwbare (tel)gegevens onontbeerlijk. Het is dan ook te hopen, dat het IWRB deze coup door de CIC-jagers kan weerstaan en als een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoeksinstituut kan blijven voortbestaan.

den of zijn van belang als overwinteringsgebied.

Daarnaast kan de situatie in de verschillende landen plotseling veranderen.

Strengere winters bijvoorbeeld, kunnen er de oorzaak van zijn dat geen open water of geen voedsel meer voorhanden is, waardoor andere streken als overwinteringsgebieden noodzakelijk zijn.

De tot nu toe gemaakte afspraken, zoals de Conventie van Bonn, Bern, Ramsar en Washington en de EG-vogelrichtlijn geven voldoende basis om populaties en gebieden veilig te stellen. Voor de praktische uitwerking dienen echter vanuit de praktijk gegevens op tafel te komen over de omstandigheden in de gebieden die de vogels op hun trekwegen passeren, over de afloop van het broedseizoen, enz. Pas als deze van jaar tot jaar goed bekend zijn, kunnen de 'ontvangende' landen hun beleid doeltreffend op de vogels afstemmen.

In dit verband pleitte drs. Pieters ervoor de uitwerking van de Conventie van Bonn met kracht ter hand te nemen en sprak de hoop uit, dat deze in veel landen weerklank zal vinden.

Persbericht nummer 98 (12 maart 1984) van de Directie Voorlichting en Externe Betrekkingen van het ministerie van Landbouw en Visserij.